

Отже, позитивна динаміка рівня сформованості мотиваційного компонента за особистісним, змістово-процесуальним та оцінно-регулятивним критеріям надала підстави стверджувати про дієвість структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Елисеєв О. П. (2003). Потребность в достижении. Практикум по психологии личности.
2. Про затвердження стандарту вищої 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ МОН України № 1460 від 21.11.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-015-B.pdf>
3. Про освіту: закон України №38-39 від 05.09.2017р. Законодавство України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Реан А. А. (2002). Психология и педагогика.
5. Карамушка Л. М. (2005). Технології роботи організаційних психологів : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти.
6. Шейн Э.Х. (2002). Организационная культура и лидерство.

УДК 37.091.33(076)

О.В. Кміть,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мов і методики їх викладання
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Статтю присвячено актуальній проблемі формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи. Її актуальність зумовлена існуванням суперечності між соціальною потребою високого рівня розвитку професійного мислення вчителів англійської мови та його реальним рівнем. У роботі визначено зміст, структуру та критерії професійного мислення фахівців вказаного профілю. Крім того, запропоновано шляхи формування та розвитку їх професійного мислення. Викладені у статті положення представляють сприятливі передумови для формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови з ярко вираженим творчим потенціалом у закладах вищої освіти.

Ключові слова: професійне мислення, вчитель англійської мови початкової школи, зміст та структура професійного мислення, критерії професійного мислення, шляхи формування та розвитку професійного мислення.

Постановка проблеми. Одним із актуальних завдань закладу вищої освіти є підготовка компетентного, вмотивованого фахівця для роботи в умовах школи, що динамічно змінюється, підготовка спеціаліста, здатного ефективно та творчо здійснювати професійну діяльність. У контексті сучасних потреб у педагогічних кадрах, які забезпечують на високому рівні іншомовну освіту школярів, проблема формування професійного мислення майбутніх учителів іноземної мови набуває особливої актуальності. Проте низка об'єктивних та суб'єктивних причин зумовлює певні недоліки у професійній освіті майбутніх педагогів. Таким чином, існує суперечність між соціальною потребою високого рівня розвитку професійного мислення вчителів англійської мови та його реальним рівнем. Виявлене протиріччя спонукає до вивчення змістових основ проблеми формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови з ядро вираженим творчим потенціалом та пошуку шляхів підвищення професійного мислення для успішної реалізації раннього шкільного навчання англійської мови.

Стан дослідження. Проблема формування професійного мислення педагога завжди привертала увагу науковців та практиків. Зазначена проблема в різні часи і в різних контекстах розглядалася філософами (І. Меркулов, В. Черняк), методистами (О. Майданов, Г. Щедровицький), психологами (П. Гальперін, В. Зінченко, О. Леонтьєв, Л. Рубінштейн, Л. Фрідман та інші), філологами (В. Дем'янков, О. Лагута), інформатиками (Є. Корнієнко, В. Сорокін та інші), педагогами (І. Нікольська, А. Столяр) та іншими. За останні роки зацікавленість проблемою розвитку професійного мислення майбутнього вчителя суттєво зростає: сутність та особливості педагогічного мислення розглянуто Л. Турищевою [1]; сутність поняття «професійне мислення» з позиції рефлексії та саморефлексії, види та типи професійного мислення досліджено М. Марусинець [2]; питання особливостей та функцій педагогічного та професійного мислення вчителя, професійні характеристики педагогічного мислення висвітлено в працях О. Дубасенюк [3]. У сучасних дослідженнях професійне мислення розглядається як практичне мислення: мислення людини в процесі вирішення навчальних та професійних завдань (Ю. Корнілов); як компетентне мислення, що характеризується інтелектуальними вміннями вирішувати професійні завдання та поєднанням мінімального ризику наслідків з прийняттям оптимальних специфічно-професійних рішень (Д. Кавтарадзе); як особливий склад розуму, специфічно спрямований, адекватний сутності професійної діяльності (В. Тамарина, Д. Яковлева); як вищий рівень професійного розвитку мислення, що характеризується творчим характером діяльності (Ю. Кулюткін); як вид мислення, який оперує різноманітними евристичними прийомами вирішення професійних творчих завдань (О. Тихомиров); як специфічно фахове мислення, що має практичну спрямованість, конкретність та конструктивність (Н. Пов'якель).

Зокрема, М. Кашапов визначає професійне педагогічне мислення як пізнавальний процес виявлення педагогічної проблемності, вирішення якої характеризується особистісним залученням педагога до перетворень в ході професійної діяльності. Виходячи з цього, визначено й творче педагогічне мислення – як вищий пізнавальний процес пошуку, виявлення і вирішення педагогічної проблемності в ході професійної діяльності педагога, який відбувається на вищому, ієрархічно організованому рівні. Як свідчать дослідження вітчизняних і російських педагогів і психологів Ю. Кулюткіна, В. Сластьоніна, М. Кашапова, професійне мислення більшості вчителів є далеко не творчим, насичене стереотипами, методичними штампами, не дивлячись на те, що професійна специфіка мислення педагога обумовлена, передусім, необхідністю розуміння прихованих від безпосереднього спостереження внутрішніх механізмів і законів розвитку як особистості загалом, так і окремих психічних процесів і станів людини, емоційних переживань, відношень, інтересів, причин виникнення педагогічних проблем. Незважаючи на багаточисельні наукові доробки, проблема формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкових класів дотепер залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, вимагають подальшого вивчення змістові основи зазначеної проблеми та шляхи формування і розвитку професійного мислення майбутніх учителів з ядро вираженим творчим потенціалом для успішної реалізації раннього шкільного навчання англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Метою статті виступає визначення змісту, структури, критеріїв професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи та шляхів його формування і розвитку у закладах вищої освіти.

Професійне мислення вчителя англійської мови початкової школи розглядається у цій статті як процес вирішення освітньо-виховних завдань за обставин, що постійно змінюються та вимагають подолання перешкод на шляху досягнення цілей педагогічної взаємодії. Структура професійного мислення зумовлюється алгоритмом розв'язання певного педагогічного завдання, тобто послідовністю розвитку думки вчителя від виникнення провідної ідеї до розробки конкретних способів її реалізації, що визначаються педагогічною ситуацією. Виходячи із зазначеного вище, нами виділені такі структурні компоненти професійного мислення вчителя англійської мови початкової школи: визначення та усвідомлення педагогічного завдання; пошук розв'язання педагогічного завдання та вибір його оптимального вирішення; прогнозування наслідків, проектування та побудова алгоритму вирішення педагогічного завдання; втілення, перевірка та аналіз розв'язання педагогічного завдання.

На нашу думку, для оцінки рівня сформованості професійного мислення доцільно використовувати наведені нижче критерії. Основними є такі критерії:

- аналітичність мислення – здатність переробляти та аналізувати необхідну інформацію, різні ситуації, в яких відбувається прийняття педагогічних рішень, критично оцінювати результати зробленого;

- гнучкість мислення – спроможність швидко реагувати на ситуацію та змінювати способи дій залежно від умов, що склалися;

- альтернативність та відкритість мислення полягає у здатності бачити різноманітні можливі шляхи розв'язання проблеми, розуміти і сприймати інші точки зору;

- оригінальність мислення – спроможність творчо мислити, самовдосконалюватися і створювати оригінальні рішення педагогічних завдань;

- конструктивність мислення – здатність прогнозувати, проектувати, вибудовувати та реалізовувати алгоритм вирішення педагогічних завдань.

Процес формування та розвитку професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи і включає такі етапи: репродуктивний; репродуктивно-творчий; творчо-пошуковий.

Репродуктивний етап формування професійного мислення спрямований на набуття студентами декларативних, процедурних знань та навичок, що формуються в опорі на знання про способи дії. Цей процес здійснюється під час власне навчальної діяльності академічного типу і передбачає широке використання таких його форм як проблемна лекція, лекція – візуалізація, лекція – прес-конференція, практичних занять – опитувань, пояснень, дискусій, презентацій, виконання завдань самостійної роботи.

На репродуктивно-творчому етапі формуються навички, які виникають шляхом пристосування дії до нових умов її виконання через наслідування чужих дій, гнучкість й керованість, стійкість й зміну участі свідомості у виконанні дій. Таке формування здійснюється у квазіпрофесійній діяльності за допомогою спеціальних завдань, які імітують реальні професійні ситуації. Організаційними формами навчання, протягом яких студент оволодіває цими навичками, є практичні заняття. На практичних заняттях на основі набутих знань про підготовку, проведення й аналіз уроку чи позакласного заходу з англійської мови студенти проводять укладені самостійно фрагменти, розігруючи їх у формі ділової гри “учитель – учні – експерти”. Під час таких ігор вдало моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої праці, задається його контекст. Ділові або рольові ігри – це нібито репетиції педагогічної діяльності майбутніх учителів. За допомогою цих ігор створюється можливість «програти ситуацію» освітньо-виховного процесу на уроці з різних позицій (с позиції вчителя або з позиції учня), що дає

можливість зрозуміти психологію її учасників, набути певного досвіду професійної діяльності.

На творчо-пошуковому етапі вміння майбутніх учителів англійської мови початкової школи формуються у навчально-професійній діяльності, в якій контекст змісту навчання ніби зливається з професійною діяльністю. Це відбувається під час науково-дослідної роботи студентів, у проектній діяльності, на педагогічній практиці, під час написання курсової, кваліфікаційної робіт. Беручи участь в наукових дослідженнях, працюючи в школі, студенти, з одного боку, залишаються у позиції тих, хто ще навчається, а з іншого – у творчій позиції – створюють нові продукти професійної діяльності. Ця діяльність мотивує студента до самостійного пошуку нових знань задля практичного застосування

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє визначити низку сприятливих передумов для формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи:

- реалізація динамічної моделі просування студентів від власне навчальної діяльності через квазіпрофесійну та навчально-професійну до власне професійної діяльності дозволяє їм виступати суб'єктами професійної освіти, при цьому майбутні фахівці набувають основ професійного та творчого педагогічного мислення;

- оптимальне співвідношення індивідуальних та колективних форм роботи забезпечує результативне та ефективне формування професійного мислення;

- проблемно-пошуковий характер пізнавальної діяльності студентів та широке використання на заняттях професійних ситуацій сприяє оптимізації навчального процесу, розвитку внутрішнього потенціалу професійного мислення.

Перспективи подальших досліджень проблеми, зазначеної у статті, знаходяться у напрямі розробки інноваційних прийомів формування професійного мислення майбутніх учителів англійської мови початкової школи.

Список використаних джерел

1. Турищева Л. Педагогічне мислення як об'єкт дослідження психологічної служби. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. Харків, 2013. Вип. 46(2). С. 248–252.
Turischeva L. (2013). Pedagogichne myslennia yak object doslidzhennya psychologichnoi sluzhby [Pedagogical Thinking as the Object Psychological Service Research]. Kharkiv.
2. Марусинець М. Професійне мислення вчителя: рефлексивний аспект. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Київ, 2014. № 2(23). С. 161–167.
Marusinets M. (2014). Profesijne myslennia vchitelya: refleksivnyy aspekt. [Teacher's Professional Thinking: Reflexive Aspect]. Kyiv.

3. Дубасенюк О. Особливості та функції професійного мислення вчителя. *Paradygmaty oswiatowe I edukacja nauczycieli*. Warszawa. Wyzsza Szkola Pedagogiczna ZNP, 2010. С. 277–287.
Dubasenyk O. (2010). *Osoblyvosti ta funktsii profesiynogo myslennia vchitelya*. [Peculiarities and Functions of Teacher's Professional Thinking]. Warsaw.

УДК 373.2.016:62

Ю.С. Котелянець,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри методик дошкільної та початкової освіти
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ РІЗНИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розкрито різні підходи до розуміння сутності поняття «інтеграція» та відображено основні тлумачення цього терміну у довідкових, словниково – енциклопедичних та педагогічних виданнях, наукових дослідженнях. Приділено увагу з'ясуванню значення використання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти інтеграції різних галузей знань. Встановлено, що організація процесу формування творчої активності неможлива без опори на різні види діяльності дітей дошкільного віку: розвиток зв'язного мовлення, словотворчість, образотворча та конструктивна діяльність тощо. Запропоновано ряд складових, які забезпечать ефективність організації освітнього процесу ЗДО з метою формування творчої активності дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: інтеграція, діти дошкільного віку, творча активність, види діяльності, засоби розвитку.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку науки, в тому числі й педагогічної, характеризується багатьма вченими як кризовий. Перш за все, це пов'язується з кризою традиційної системи навчання, де головним організаційним принципом є предметоцентризм, що приводить до втрати цілісності, дезінтеграції людини.

У зв'язку з цим останнім часом актуалізується проблема удосконалення освітньої системи, введення в педагогіку нової парадигми, що розуміється як сукупність ідей, теорій, методів і зразків рішень різноманітних проблем, які приймаються за зразок. Нова парадигма, на думку ряду авторів, повинна розглядатися в античній трактовці, з опорою на взаємодію духовного й реального світів у загальності і єдності законів природи, цілісності сприйняття суб'єктом навколишнього світу.